

НАЦІОНАЛЬНИЙ БАНК УКРАЇНИ

вул. Інститутська, 9, м. Київ, 01601, Україна
телефон: 0-800-505-240,
+380 (50) 462-00-90
e-mail: nbu@bank.gov.ua Код ЄДРПОУ 00032106
web: <https://bank.gov.ua>

NATIONAL BANK OF UKRAINE

9, Instytutska St., Kyiv, 01601, Ukraine
phone: +380 (44) 298-65-55,
+380 (50) 462-00-90
e-mail: nbu@bank.gov.ua
web: <https://bank.gov.ua>

Небанківським фінансовим установам
(за списком)
Всеукраїнська Асоціація Фінансових
Компаній
Асоціація Фінансових Інституцій
Асоціація “Небанківські фінансові
установи”
Всеукраїнська асоціація ломбардів
Об’єднання учасників фінансового ринку
Всеукраїнська асоціація сертифікованих
працівників фінансового моніторингу

Про надання рекомендацій

Національний банк України (далі – Національний банк) відповідно до статті 2 Закону України “Про Національний банк України” (далі – Закон про Національний банк) є центральним банком України, особливим центральним органом державного управління, юридичний статус, завдання, функції, повноваження і принципи організації якого визначаються Конституцією України, цим Законом та іншими законами України.

Національний банк згідно з пунктом 30 статті 7 Закону про Національний банк здійснює державне регулювання та нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, зокрема, за фінансовими установами, реєстрацію чи ліцензування діяльності яких здійснює Національний банк.

Також Національний банк відповідно до пункту 34¹ статті 7 Закону про Національний банк здійснює нагляд за додержанням банками, іншими фінансовими установами, особами, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, та колекторськими компаніями

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД
Підписувач Олійник Дмитро Ігорович
Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000008B1B0000466A0000
Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/97009
від 30.12.2023 20:39

законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг, у тому числі вимог щодо взаємодії із споживачами при врегулюванні простроченої заборгованості (вимог щодо етичної поведінки).

У частині першій статті 3¹ Закону України “Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг” визначено, що захист прав споживачів фінансових послуг ґрунтується на таких принципах, зокрема:

забезпечення відповідального ставлення до всіх категорій споживачів фінансових послуг, у тому числі при врегулюванні простроченої заборгованості (дотримання вимог щодо етичної поведінки);

сприяння просвітницькій роботі з метою забезпечення обізнаності споживачів фінансових послуг, отримання ними навичок, знань та впевненості щодо розуміння ризиків, відповідальності та можливостей, пов’язаних із користуванням фінансовими послугами;

забезпечення відповідальної ділової поведінки осіб, які надають фінансові послуги, та їх уповноважених представників (осіб, що надають посередницькі послуги на ринках фінансових послуг).

Національний банк під час проведення безвиїзного нагляду за додержанням законодавства України про захист прав споживачів фінансових послуг запитав від 20-ти найбільших¹ небанківських фінансових установ України інформацію за укладеними договорами споживчого кредиту із споживачами за період з 01.01.2023 до 30.06.2023.

За результатами аналізу отриманої інформації за укладеними договорами споживчого кредиту зі споживачами за період з 01.01.2023 до 30.06.2023 у межах проведеного Національним банком безвиїзного нагляду виявлено позичальників із нехарактерною, нетиповою поведінкою, що може свідчити про високу ймовірність використання небанківських фінансових установ, що є суб’єктами первинного фінансового моніторингу, для легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та/або фінансування розповсюдження зброї масового знищення (далі – ВК/ФТ) у розумінні Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення” від 06.12.2019 № 361-ІХ (далі – Закон № 361-ІХ).

Критерії нехарактерної / нетипової поведінки позичальників такі:

1) часте укладання договорів споживчого кредитування зі строком погашення один – три дні одночасно в кількох фінансових установах (кредит надається шляхом перерахування коштів на поточний рахунок позичальника в банку);

¹ За обсягами надання позик протягом першого півріччя 2023 року споживачам.

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/97009

від 30.12.2023 20:39

2) немає прострочень зобов'язань за кредитними договорами. Зазвичай середньостатистичному позичальнику складно одночасно адмініструвати велику кількість кредитів у десятках різних фінансових установах;

3) загальна сума отриманого кредиту на одного позичальника за перше півріччя 2023 року є досить суттєвою [наприклад, загальна сума отриманих одним позичальником кредитів становить 3 455 тис. грн за 283 договорами], що нехарактерно для позичальників у сегменті мікрокредитування (позики “до зарплати”).

Звертаємо увагу, що за результатами аналізу руху коштів за рахунками позичальників небанківських фінансових установ із подібною нехарактерною (нетиповою) поведінкою щодо більшості позичальників виявлено випадки систематичного здійснення ними переказів широкому колу інших фізичних осіб, у тому числі здійснення переказів на користь торговців Нігерії, Казахстану за сумнівні послуги, здійснення у великих обсягах грошових переказів із використанням ігрових сервісів, зокрема COSMOLOT, SLOKING, PIN-UP, FAVBET, а також отримання переказів від організаторів азартних ігор / ігрових сервісів у великих обсягах, надходження / зняття готівкових коштів у великих обсягах. Водночас слід зазначити, що доходи таких позичальників не відповідають обсягам коштів, що проходять за їх рахунками, а також отриманні кредити використовуються як джерела походження коштів із метою уникнення блокування таких рахунків банками.

З огляду на зазначене вище Національний банк наголошує на необхідності дотримання вимог частини першої статті 10 Закону України “Про споживче кредитування” щодо обов'язку кредитодавця до укладення договору про споживчий кредит, використовуючи свої професійні можливості, оцінити кредитоспроможність споживача, враховуючи, зокрема, строк, на який надається споживчий кредит, суму кредиту, доходи споживача, мету отримання кредиту, а також інформацію щодо виконання споживачем зобов'язань за кредитними операціями, включаючи зобов'язання перед іншими кредитодавцями. Оцінка кредитоспроможності споживача здійснюється на підставі достатньої інформації, отриманої від споживача, та за потреби на підставі інформації, законно отриманої з інших джерел.

Одним із основних джерел інформації під час формування скорингової оцінки позичальника з метою прийняття рішення про видачу кредиту потенційному позичальнику є інформація з бюро кредитних історій. Національний банк наголошує на необхідності застосування відповідального підходу під час прийняття рішення про видачу кредиту позичальникам, зокрема об'єктивної оцінки кредитоспроможності споживача та рівня його існуючого боргового навантаження.

Зокрема, під час формування кредитної політики та прийняття рішень про видачу кредиту рекомендуємо:

враховувати існуючий рівень боргового навантаження на позичальника;

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/97009

від 30.12.2023 20:39

аналізувати співвідношення заявлених доходів позичальника з рівнем його наявної заборгованості;

здійснювати розрахунок імовірного боргового навантаження на позичальника з урахуванням усіх майбутніх нарахувань за кредитами.

Крім того, нагадуємо про право, надане кредитором в частині другій статті 10 Закону України “Про споживче кредитування”, а саме “у разі ненадання споживачем документів чи відомостей про себе та свій фінансовий стан, що вимагаються законодавством або внутрішніми документами кредитора, кредитор має право відмовити такому споживачу в укладенні договору про споживчий кредит”.

Тому, з метою дотримання балансу прав та обов’язків кредитора та позичальника, а також урахування законодавчо визначені принципи захисту прав споживачів фінансових послуг, слід зауважити про необхідність використання кредитором своїх прав, чітко визначених законом.

Разом із цим небанківська фінансова установа (далі – установа) як суб’єкт первинного фінансового моніторингу (далі – СПФМ) зобов’язана виконувати вимоги законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – ПВК/ФТ).

Так, у частині другій статті 8 Закону № 361-IX визначено зобов’язання СПФМ, зокрема:

1) забезпечувати відповідно до вимог, встановлених відповідним суб’єктом державного фінансового моніторингу, належну організацію та проведення первинного фінансового моніторингу, що належним чином надасть можливість виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) незалежно від рівня ризику ділових відносин з клієнтом (проведення фінансових операцій без встановлення ділових відносин) та повідомляти про них спеціально уповноважений орган (далі – СУО), а також запобігати використанню послуг та продуктів СПФМ для проведення клієнтами фінансових операцій з протиправною метою;

2) забезпечувати функціонування належної системи управління ризиками, застосування у своїй діяльності ризик-орієнтовного підходу та вжиття належних заходів з метою мінімізації ризиків;

3) здійснювати належну перевірку нових клієнтів, а також існуючих клієнтів;

4) забезпечувати моніторинг фінансових операцій клієнта (у тому числі таких, що здійснюються в інтересах клієнта) на предмет відповідності таких фінансових операцій наявній у СПФМ інформації про клієнта, його діяльність та

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/97009

від 30.12.2023 20:39

ризик, включаючи в разі необхідності інформацію про джерело коштів, пов'язаних з фінансовою(ими) операцією(ями);

5) забезпечувати виявлення, зокрема з використанням засобів автоматизації, фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, до початку, у процесі, у день виникнення підозри, після їх проведення або під час спроби їх проведення чи після відмови клієнта від їх проведення.

Також відповідно до **вимог Положення про здійснення установами фінансового моніторингу**, затвердженого постановою Правління Національного банку від 28.07.2020 № 107 (зі змінами) (далі – Положення № 107) (пункти 6, 7 розділу II), установа **зобов'язана** забезпечити належну організацію внутрішньої системи ПВК/ФТ. Метою належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу є:

виконання вимог законодавства України у сфері ПВК/ФТ;

можливість належним чином виявляти порогові та підозрілі фінансові операції (діяльність) та повідомляти про них СУО;

запобігання використанню послуг та продуктів установи для проведення клієнтами фінансових операцій з метою ВК/ФТ.

Установа з метою належної організації внутрішньої системи ПВК/ФТ та проведення первинного фінансового моніторингу вживає, зокрема, таких заходів:

створює та забезпечує функціонування дієвої та своєчасної системи ескалації підозр та проблемних питань у сфері ПВК/ФТ та порядку їх розгляду, включно з повідомленням інформації/фактів, що стосуються випадків порушення або можливого порушення законодавства України у сфері ПВК/ФТ, у порядку, передбаченому внутрішніми документами установи;

забезпечує своєчасне виявлення фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, та належний інформаційний обмін з СУО;

розробляє та здійснює заходи з належної перевірки клієнта з метою розуміння суті діяльності клієнта, мети та очікуваного характеру ділових відносин з ним, що дає змогу установі бути впевненою, що фінансові операції клієнта відповідають наявній в установі інформації про нього, його бізнес, ризик-профіль, включаючи в разі потреби джерела походження його коштів/статків, встановлення кінцевого бенефіціарного власника для оперативного виявлення незвичайної поведінки та підозрілих фінансових операцій (діяльності);

вживає заходів щодо постійного вдосконалення внутрішньої системи ПВК/ФТ.

Слід зазначити, що установа під час здійснення ліцензійної діяльності з надання коштів у позику, у тому числі й на умовах фінансового кредиту, з метою виявлення підозрілих фінансових операцій (діяльності), має здійснювати аналіз фінансових операцій клієнтів щодо наявності / відсутності **індикаторів підозрілості фінансових операцій**, зокрема визначених у розділі III додатка 19 до Положення № 107, таких як:

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B204000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/97009

від 30.12.2023 20:39

кредит / фінансовий кредит / позика погашається коштами, що належать третій особі, за відсутності раціонального обґрунтування її пов'язаності з клієнтом;

збільшення кількості випадків отримання клієнтом кредитів / фінансових кредитів / позик у великих розмірах, якщо не встановлено, що така поведінка є обґрунтованою / типовою для клієнта;

клієнт протягом короткого періоду часу отримує кілька кредитів / фінансових кредитів / позик на незначну суму кожний, але загальна сума яких перевищує розмір порогових фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, і зобов'язання за такими кредитами / фінансовими кредитами / позиками виконуються у повному обсязі до настання строку оплати згідно з укладеним договором.

Згідно з підпунктом 5 пункту 23 розділу III Положення № 107 внутрішні документи установи з питань ПВК/ФТ мають містити порядок виявлення критеріїв ризику ВК/ФТ та індикаторів підозрілості фінансових операцій.

Крім того, установа має самостійно розробляти перелік індикаторів підозрілості фінансових операцій з урахуванням індикаторів, зазначених у додатку 19 до Положення № 107, типологічних досліджень СУО та рекомендацій Національного банку у сфері ПВК/ФТ.

Також під час здійснення нагляду виявлено, що установами застосовуються ліміти, що обмежують використання окремої послуги / продукту як захід з управління ризиками ВК/ФТ. Разом із тим зазначений захід не виключає обов'язку установи забезпечувати належний моніторинг фінансових операцій / діяльності клієнта і своєчасно повідомляти спеціально уповноважений орган про підозрілі фінансові операції (діяльність) або спроби їх проведення незалежно від суми, на яку вони(а) проводяться за наявності обґрунтованих підстав.

Слід зауважити, що відповідно до частини першої статті 15 Закону № 361-IX визначено випадки, в яких суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний відмовитися від встановлення (підтримання) ділових відносин/відмовити клієнту у відкритті рахунка (обслуговуванні), у тому числі шляхом розірвання ділових відносин, закриття рахунка/відмовитися від проведення фінансової операції.

Рекомендуємо установам невідкладно вжити відповідних заходів з метою мінімізації ризиків, унеможливлення проведення ризикових операцій.

Наголошуємо, що відповідно до частини другої статті 7 Закону № 361-IX застосування ризик-орієнтованого підходу здійснюється в порядку, визначеному внутрішніми документами з питань ПВК/ФТ суб'єкта первинного фінансового моніторингу, з урахуванням рекомендацій відповідних суб'єктів державного фінансового моніторингу, які згідно з цим законом виконують функції

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/97009

від 30.12.2023 20:39

державного регулювання і нагляду за такими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Отже, установа як суб'єкт первинного фінансового моніторингу має враховувати рекомендації, надані Національним банком, під час виконання установою функцій суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

Заступник Голови

Дмитро ОЛІЙНИК

Мельник Олександр
(044) 521 87 35
Михайленко Микола
(044) 527 39 44
Лада Наталія
(044) 527 31 72

ДОКУМЕНТ СЕД НБУ АСКОД

Підписувач Олійник Дмитро Ігорович

Сертифікат 36186A0FEAAD76B2040000008B1B0000466A0000

Дійсний до: 25.10.2024 17:57:49

Національний банк України

25-0005/97009

від 30.12.2023 20:39